

Σχέδιο δράσης για την πρόληψη ή/και την καταπολέμηση του ρατσισμού και των διακρίσεων κάθε είδους, την ανάδειξη της σημασίας της διαφορετικότητας και την καταπολέμηση της βίας στα σχολεία

7085/14-05-2010 Απόφαση έγκρισης εκτέλεσης του έργου

20213/29-10-2010 Απόφαση ανάθεσης του έργου

- I-RED ΙΔΙΕΤΕΡΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ για τα ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ, την ΙΣΟΤΗΤΑ & την ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΕΠΕΚΔΙΒΙΜ του Υπουργείου Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων

Πρότυπος Συμβουλευτικός Οδηγός

Σύντομη εισαγωγή στη βιωματική μάθηση

Σύντομη εισαγωγή στη βιωματική μάθηση

Τι είναι η βιωματική μάθηση;

Η βιωματική μάθηση αποτελεί έναν εναλλακτικό τρόπο εκπαίδευσης που επεκτείνεται πέρα από τα θρανία, τα σχολικά βιβλία, τη μετωπική διδασκαλία και την απομνημόνευση της “ύλης” (Τριλίβα & Αναγνωστοπούλου, 2008).

Στόχος της είναι να φέρει τον μαθητή σε άμεση επαφή με το αντικείμενο μάθησης, μέσα από την έρευνα, την εργασία πεδίου, την παρατήρηση, τις συνεντεύξεις, τα παιχνίδια ρόλων κ.α. (Δεδούλη, 2002).

Η βιωματική μέθοδος επιδιώκει την ενεργό συμμετοχή των παιδιών στη μάθηση θεωρώντας σημαντικές τις συναισθηματικές αντιδράσεις, τις ερωτήσεις και απορίες των μαθητών που συζητούνται ελεύθερα στην τάξη.

Επιπλέον, τα παιδιά δουλεύουν σε ομάδες, επικοινωνούν τα βιώματά τους, επεξεργάζονται από κοινού τις αντιδράσεις τους, θέτουν τους δικούς τους στόχους, εκφράζονται και δημιουργούν.

Τέλος, τα παιδιά μαθαίνουν να προβληματίζονται και να αναρωτιούνται για την εμπειρία τους και να αναπτύσσουν την ικανότητα για κριτικό αναστοχασμό.

Η βιωματική μάθηση προτείνει και εφαρμόζει ορισμένες εξειδικευμένες τεχνικές, όπως:

Παραγωγή και χρήση οπτικοακουστικών μέσων

Βιωματικές αναπαραστάσεις και παιχνίδια

Τεχνικές λόγου (ημερολόγιο, αφήγηση ιστοριών, δημιουργική γραφή)

Δραστηριότητες εικαστικής δημιουργίας

Παιχνίδι ρόλων και θεατρική δημιουργία (Τριλίβα & Αναγνωστοπούλου, 2008)

Το σχολείο είναι απαραίτητο να καλύπτει τις ανάγκες της ψυχοσυναισθηματικής ανάπτυξης όλων των μαθητών μέσα από ένα υποστηρικτικό περιβάλλον και κατάλληλες διαδικασίες. Σύμφωνα με τον Μπακιρτζή (2000), η παιδαγωγική της βιωματικής εμπειρίας αποσκοπεί στη διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος που παρέχει τη δυνατότητα εμπειριών που θα διευκολύνουν «τις ενδοψυχικές διεργασίες ιδιοποίησης και διαμόρφωσης του ψυχικού κόσμου, της προσωπικότητας και των επιθυμιών, αναγκών, κινήτρων, ενδιαφερόντων». Επομένως, οι διαδικασίες και οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται στη βιωματική μάθηση συμβάλλουν στη διαδικασία κατανόησης του εαυτού μας (Καμαρινού, 1998), αλλά και της ανάπτυξης της προσωπικότητας συνολικά.

Για όλους τους παραπάνω λόγους η βιωματική μάθηση συνιστά πλέον τον προτεινόμενο τρόπο μάθησης σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και εκλαμβάνεται ως αναντικατάστατη στο χώρο της συνεχιζόμενης κατάρτισης ενηλίκων (Silberman, 2007).

Η βιωματική μάθηση και ο αναστοχασμός

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, ο αναστοχασμός είναι αναπόσπαστο στοιχείο της βιωματικής μάθησης. Συνήθως η διαδικασία του αναστοχασμού περνά από τα ακόλουθα στάδια (Kolb, 1984):

1. Βρίσκουμε λέξεις για να

περιγράψουμε αυτό που συμβαίνει:

2. Αναγνωρίζουμε και παρατηρούμε

αυτό που συμβαίνει:

3. Επανεξετάζουμε την κατάσταση:

4. Σχεδιάζουμε τη μελλοντική δράση:

Η ενεργητική συμμετοχή σε δραστηριότητες που αφορούν θέματα διαφορετικότητας ή αντιρατσισμού, η επεξεργασία τους στην ομάδα της τάξης και η συνεχής εμπλοκή στον αναστοχασμό δημιουργεί μια 'κοινότητα πρακτικής' που θα οδηγήσει και σε αντιρατσιστικές δράσεις. Για περισσότερες λεπτομέρειες όσον αφορά τη βιωματική μάθηση βλέπε τα εξής εγχειρίδια:

Δεδούλη, Μ. (2002). Βιωματική μάθηση – Δυνατότητες αξιοποίησής της στο πλαίσιο της Ευέλικτης Ζώνης. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, τομ. 6, 145 – 159.

Καμαρινού, Δ. (1998). Βιωματική Μάθηση στο Σχολείο. Αθήνα: Paper graph.

Τριλίβα, Σ. & Αναγνωστοπούλου, Τ. (2008). Βιωματική μάθηση: Ένας πρακτικός οδηγός για εκπαιδευτικούς και ψυχολόγους. Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.

Παράδειγμα βιωματικού εργαστηρίου με τίτλο: «ΚΑΝΟΝΤΑΣ ΤΗ ΔΙΑΦΟΡΑ»

(Σοφία Τριλίβα & Αγγελική Σπινθάκη)

Το εργαστήριο αυτό είχε ως στόχο τη βιωματική επαφή των μαθητών με την εμπειρία της προσφυγιάς και παριελάμβανε τα ακόλουθα στάδια.

1. ΓΝΩΡΙΜΙΑ: Καθένας λέει το όνομά του και αν έχουν ζήσει αυτοί ή η οικογένεια τους τη μετανάστευση, πώς, πότε, τι συναισθήματα έχουν για αυτή την εμπειρία.

2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Οι συμμετέχοντες κάνουν μια μικρή περιήγηση ανάμεσα σε φωτογραφικό υλικό (κάποιες παραθέτονται πιο κάτω), που αφορά στα «ΠΑΙΔΙΑ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ /ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ», έτσι ώστε να μπούνε στην ανάλογη ατμόσφαιρα. Οι φωτογραφίες απλώνονται στο πάτωμα γύρω από ένα περίγραμμα βάρκας που έχει σχηματιστεί από ένα πανί.

3.«ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΤΑΞΙΔΙ»: Τα μέλη της ομάδας φαντάζονται τον εαυτό τους, στη θέση ενός από τα παιδιά που «συνάντησαν» στις φωτογραφίες, τη στιγμή που ετοιμάζει τις αποσκευές του (κυριολεκτικά και συμβολικά). Η συντονίστρια τους μοιράζει αυτοκόλλητα χαρτάκια σε 3 διαφορετικά χρώματα, για την ομαδοποίηση που θα χρειαστεί αργότερα. Καλούνται να καταγράψουν στο χαρτάκι αυτό, ποια θα ήταν τα πράγματα (υλικά και μη), που θα έπαιρναν μαζί τους φεύγοντας για το μεγάλο ταξίδι της προσφυγιάς. Στη συνέχεια, ζητά από αυτούς που το επιθυμούν, να πάρουν μαζί το χαρτάκι τους και να μπουν στη βάρκα. Οι υπόλοιποι θα πάρουν το ρόλο του παρατηρητή. *(Η διαδικασία μπορεί να υποστηριχτεί από ένα τραγούδι της Ρεμπούτσικα, «Παλιό σκαρί»-Πασπαλά (γραμμένο για σχετική ταινία, <http://www.youtube.com/watch?v=jhKDypMaTvE>).

Ενώ η μουσική θα σβήνει, το κάθε «παιδί πρόσφυγας-επιβάτης» θα διαβάζει, ό,τι έγραψε πως έχει πάρει μαζί του, ως περιουσία του. Φτάνοντας στον προορισμό τους, μέχρι το τέλος του τραγουδιού, κολλάνε τα χαρτάκια τους όλα μαζί, σε ένα χαρτόνι canson και επιστρέφουν στην ολομέλεια.

*ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ (με συμμετοχή των παρατηρητών): Πώς αισθάνθηκα όταν άκουσα ότι θα φύγω; Πώς ένιωσα όταν μάζευα τα υπάρχοντά μου? Τι αφήνω πίσω; Με ποιον τρόπο βίωσαν το ταξίδι με τη βάρκα τα παιδιά και οι παρατηρητές; Είναι εύκολο να μπούμε στη θέση του μετανάστη- πρόσφυγα; Ποια είναι η θέση και οι ρόλοι των παρατηρητών; Συμπόνια, ενσυναίσθηση, απέχθεια, σύγχυση, αγωνία; Το τραγούδι μας αγγίζει, και γιατί;

4. ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ... ΑΝΟΙΓΕΙ ΤΗΝ ΠΟΡΤΑ ΤΟΥ(;): Οι συμμετέχοντες είναι ήδη χωρισμένοι, ανάλογα με το χρώμα του χαρτιού τους, σε 3 ομάδες: α) των προσφυγόπουλων, β) των συμμαθητών και γ) των δασκάλων. Η συντονίστρια ζητά από τις δυο πρώτες ομάδες, να βρουν και να καταγράψουν τις ομοιότητες και τις διαφορές που διαπιστώνουν ότι έχουν μεταξύ τους και από τους δασκάλους τον τρόπο με τον οποίο πρόκειται να χειριστούν αυτό το θέμα.

* ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ: Τι συμβολίζει ο χωρισμός σε υπο-ομάδες; Τι γίνεται στην πραγματικότητα; Υπάρχουν κοινά στις ομάδες, ή βλέπετε μόνο διαφορές; Πώς βιώνετε αυτές τις ομάδες στα σχολεία σας; Πόσο ανοιχτές είναι οι πόρτες των σχολείων μας; Με ποιον τρόπο μένουν ανοικτές και με ποιον τρόπο κλείνουν ;

5.ΚΛΕΙΣΙΜΟ: Η συνάντηση θα κλείσει με μια πορεία που θα κάνουν όλοι οι συμμετέχοντες, μέσα από ένα διάδρομο, με στοιχεία πολιπολιτισμικότητας (φώτο) και συγχρόνως θα ακούγεται το τραγούδι της διαφορετικότητας: «Διαφορετικός».

Εναλλακτικά: Να απαγγέλλεται από τον συντονιστή, το ποίημα: «Μην με φωνάζεις ξένο»

Ομάδα Έργου		
Συνολικός Υπεύθυνος Έργου	Μίλτος Παύλου	Κοινωνιολόγος-Νομικός, Διευθυντής i-RED
Επιστημονική Υπεύθυνη Έργου	Σοφία Τριλίβα	Επίκουρος Καθηγήτρια Κλινικής Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Κύρια ερευνήτρια	Αναστασία Αναγνωστοπούλου	Διεύθυνση Ινστιτούτου Ψυχολογίας και Υγείας
Ερευνητής	Αθανάσιος Μαρβάκης	Αναπληρωτής Καθηγητής Κλινικής Κοινωνικής Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης
Συντονιστής Καταγραφής	Δημήτρης Παρσάνογλου	Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής, Εργαστήριο Σπουδών Φύλου και Ισότητας
Ερευνητής	Μιχάλης Μεντίνης	Ph.D., Manchester Metropolitan University
Ερευνήτρια	Στέλλα Μπουχούνα	M.Sc. Πτυχιούχος Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σχολικής-Εξελικτικής Ψυχολογίας, Α.Π.Θ.
Ερευνήτρια	Βασιλική Πλιόγκου	M.Sc.-Δρ. Επιστημών Αγωγής Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης Α.Π.Θ.
Ερευνήτρια	Όλγα Καλογερίδου	Καταγραφή διαδικτυακών πρακτικών